

Det här verket har digitaliserats vid Göteborgs universitetsbibliotek.
Alla tryckta texter är OCR-tolkade till maskinläsbar text. Det betyder att du kan söka och kopiera texten från dokumentet. Vissa äldre dokument med dåligt tryck kan vara svåra att OCR-tolka korrekt vilket medför att den OCR-tolkade texten kan innehålla fel och därför bör man visuellt jämföra med verkets bilder för att avgöra vad som är riktigt.

This work has been digitised at Gothenburg University Library.
All printed texts have been OCR-processed and converted to machine readable text.
This means that you can search and copy text from the document. Some early printed books are hard to OCR-process correctly and the text may contain errors, so one should always visually compare it with the images to determine what is correct.

SAMTIDEN

VECKOSKRIFT

FÖR

POLITIK OCH LITTERATUR

UTGIFVEN AF

C. F. BERGSTEDT.

N° 33.

Lördagen den 16 Augusti

1873.

Om utländsk undersåtes rätt att i riket besitta fast egendom.

I.

Den liflighet hvarmed frågan om utländsk undersåtes rättigheter i afseende på egenomsförvärf och utöfvande af vissa industriella verksamhetsgrenar vid sista riksdagen diskuterades, så väl i anledning af konstitutionsutskottets memorial rörande verkställd granskning af statsrådsprotokollen som ock på grund af flere i ämnet väckta motioner, ålägger oss att något fullständigare redogöra för behandlingen af denna viktiga angelägenhet och hvad som dermed står i sammanhang. Vi hafva så mycket större skäl dertill, som åtskilliga stora egendomar sedan den tiden öfvergått till utländska egare, och så länge de nu varande fördelaktiga konjunkturerna för våra stora exportnäringar fortfara, är det ingen anledning att denna köplust kommer att upphöra.

Vi skola till en början i korthet redogöra för tillkomsten af de ofullständiga författningar som i detta ämne hittills finnas. Såsom bekant är, stadgas i kongl. kungörelsen af den 3 oktober 1829, att utländsk undersåte, som icke erhållit svensk medborgar rätt, icke är berättigad att i riket förvärfa och innehafva fast egendom, utan att han i hvarje särskildt fall dertill förvärfvat kongl. maj:ts tillåtelse, hvarförutan domstolarne icke heller åt honom bevilja fasta och uppbud på egendomen. Anledningen till denna i administrativ väg utfärdade förordning är att söka i en händelse, hvarom

konstitutionsutskottet vid 1856—58 årens riksdag berättar följande. Om hösten 1828 anmälde landshöfdinge-embetet i Jönköpings län, att en engelsk undersåte köpt fastighet inom länet och der nedsatt sig, för att bryta brunsten i en grufva, som var belägen på fastighetens område. Regeringen lät i anledning af denna anmälan infordra utlåtande först af justitiekansleren, sedermera af Högsta domstolen. Den före af dessa myndigheter förklarade att utlänningar icke utom i några få uppgifna fall kunde förvärfa och besitta fast egendom i riket; den senare deremot ansåg att, ehuru det icke fans någon viss lag, som med uttryckliga ord förbjöd främmande makts undersåte att här i riket förvärfa och besitta fast egendom, så vore likväl ett sådant förbud de facto innefattadt i allmänna lagen, nemligen 15 kapitlet 1 § Ärfdabalken, angående utländsk mans arfsrätt, och 3 kapitlet 2 § Haudelsbalken, angående utländsk mans burskap, samt att för öfrigt ett annat förhållande vore oförenligt med samhällsinrättningen och de lagar som betrygga dess säkerhet. Det förstnämnda lagrummet stadgar nemligen, att om arfvinge till afiden person är bosatt på sådan utrikes ort der svensk man icke åtnjuter arfsrätt, skall han icke heller kunna taga arf i Sverige, så framt han icke är den dödes barn eller bröstarfvinge samt förklarar sig villig att nedsätta

sig här i landet och därför ställer borgen inom natt och år; i annat fall tillfaller den efterlemnade egendomen den dödes inländska arvingar, och om sådana icke finnas, hemfaller arvet till kronan. Om deremot arftagaren bor på sådan utrikes ort der svensk undersäte är berättigad att taga arf, skall han enligt den följande paragrafen åtnjuta samma rätt i Sverige, dock att, om han vill utföra arvet ur riket, han under vissa förutsättningar skall vara underkastad ett afdrag till kronan.

Högsta domstolen hemställde på dessa grunder, att kongl. maj:t måtte utfärda en författning med stadgande, att utlänning, som icke upphört att stå under främmande makts lydning och icke förvärfvat svensk medborgarerätt, icke heller skulle ega att i riket förvärfva och besitta fast egendom, hvarvid dock en af domstolens ledamöter anförde den afvikande meningen att något sådant förbud hvarken funnes i den gällande lagstiftningen eller borde utfärdas, all den stund några missbruk till det allmännas skada icke syntes kunna befaras.

Under de båda följande decennierna synes frågan om utlänningars besittningsrätt till svensk fastighet hafva hvilat; åtminstone inträffade ingen ting som i någon högre grad var egnadt att kalla henne till lif. Genom handels- och fabriksordningarna af den 22 december 1846 hade blifvit stadgadt, att endast den som egde svensk medborgarerätt finge i stad idka handelsrörelse, i stad eller på landet hålla handtverksverkstad och med biträde af gesäll, lärling eller annan arbetare till afsalu åstadkomma handtverksarbeten eller med samma slags biträde utöfva bageri-, bryggeri- eller slagterihandtering. Icke heller synas inflyttningar eller egendomsförvärf af sådana utlänningar som icke vunnit svensk medborgarerätt hafva i någon anmärkningsvärd grad tilltagit, ty enligt de uppgifter som 1857 ingingo från landshöfdingeembetena till justitiestatsdepartementet, utgjorde hela antalet af främmande makters undersåtar som då egde jord i Sverige icke mer än 59, hvartill kommo 12 normän, och taxeringsvärdet å denna sålunda åt främlingar upplätta jord-egendom utgjorde blott 1,991,568 rdr, hvaraf 591,235 rdr belöpte sig på den del deraf som tillhörde utom riket boende utlänningar; koncessioner af sådan beskaffenhet, som blifvit meddelade under treårsperio-

dena 1854—56 och 1857—59, uppgingo till ett sammanräknadt antal af 65.

Emellertid väcktes redan vid 1850—51 årens riksdag i borgareståndet en motion om förändring i 1829 års kungörelse och grunderna för erhållande af naturalisation. Motionären anförde, att föreskrifterna i den omnämnda kungörelsen icke alltid torde efterleivas, då ingen påföljd för uraktläthenhet var stadgad, samt att regeringen utan uppgifna skäl förvägrat medborgarerätt åt utländska jordbrukare, ehuru de i årtal vistats i landet, gjort sig väl kända och af vederbörande blifvit förordade till erhållande af naturalisation, hvarigenom de för sig och sina tjenare undslupit åtskilliga prestationer till staten och kommunen, i vissa fall till och med allmänna utskylder för sin egendom. Han föreslog derföre, att utländsk man som ville här i riket bosätta sig, antingen för att besitta och bruka fast egendom eller för att utöfva annan näring, borde för att vinna rättighet dertill vara såsom svensk medborgare upptagen. Det senare förslaget föranledde ingen åtgärd af riksdagen, efter som näringsförfattningarna redan derom innehöllo bestämmanden, men i afseende på besittningen af fast egendom biföllo ständerna motionen, och riksdagen aflät på grund deraf en skrivelse till kongl. maj:t med anhållan, att utländsk man, som hädanefter ville bosätta sig i riket för att besitta och bruka fast egendom, icke måtte erhålla tillstånd dertill förr än han blifvit till svensk medborgare antagen. Kongl. maj:t vägrade emellertid bifall till riksdagens framställning.

Vid 1856—58 årens riksdag upptogs frågan å nyo. Konstitutionsutskottet gjorde bland flere anmälanden enligt 107 § Regeringsformen en anmärkning mot då varande justitiestatsministern, på hvars föredragning sådana koncessioner bero, och hvilken lemnat utan uppmärksamhet så väl riksdagens nyssnämnda skrivelse som äfven kraftiga föreställningar af två eller tre bland statsrådets öfriga ledamöter. Samma utskott föreslog i liknande syftning ett tillägg till 28 § Regeringsformen, af den lydelse att konungen skulle ega att meddela främmande makts undersäte tillåtelse att i riket förvärfva och besitta fast egendom *i den ordning samt under de vilkor och förbindelser som i särskild derom af konung och ständer gemensamt stiftad lag bestämmes*. Detta

grundlagsändringsförslag antogs, sedan det af ett stånd blifvit förkastadt, genom omröstning i förstärkt konstitutionsutskott att hvilat till påföljande riksdag, då det af tre stånd godkändes men af det fjärde, ridderskapet och adeln, afslogs, hufvudsakligen, såsom det synes, på den grund att ingen ting behöfde om den ifrågasatta lagstiftningen införas i grundlagen. I allmänhet tycktes dock riksdagen godkänna den grundsatsen att föreskrifterna beträffande utlänningar och deras rättigheter borde icke höra till den ekonomiska lagstiftningsrätten, som är konungen förbehållen, utan till civilagen, som stiftas af konung och riksdag gemensamt.

Angående vilkoren för utländsk mans upptagande till svensk medborgare, sådana de före denna tid voro gällande, hafva vi oss icke mer bekant, än att som regel synes hafva varit iakttaget att icke medgifva naturalisation åt någon främmande makts undersåte, förr än han några år vistats i landet, hvarföre det också hände att regeringen medgaf rättigheten att besitta fast egendom men afslog den på samma gång begärda naturalisationen. Denna häfd upphöjdes till lag genom den kungliga förordningen af den 27 februari 1858, som stadgar att ansökning om svensk medborgar rätt skall göras hos konungen, samt att den må vinnas af utländsk man som uppnått 21 års ålder, eger god frejd, varit 3 år i riket boende och har utväg att sig sjelf försörja. Derjemte säges det, att om utländsk man, enligt hvad som i 28 § Regeringsformen är medgifvet, blifvit anställd i rikets tjenst, eller gjort sig känd för utmärkt skicklighet i vetenskap eller konst, eller i landtbruk, bergsbruk eller annan näring, eller hans upptagande eljest finnes för riket medföra gagn, medborgar rätt må äfven tidigare efter inflyttningen kunna honom beviljas. Det är svårt att inse, på hvilka grunder, annat än helt och hållet subjektiva, en föredragande skall kunna sluta, att upptagandet af en främling, äfven utan någon framstående skicklighet i de nyssnämnda yrkena, skall för riket medföra gagn, men ännu svårare torde det vara att finna, när medgifvandet af naturalisation åt en i öfrigt oförvitlig person, äfven efter en kortare vistelse i riket än de tre åren, skall kunna medföra direkt skada. I alla händelser synes den ifrågasatt förordningen väl behöfva en revision.

Medan vi sysselsätta oss med sådana nu gällande lagar och förordningar som kunna ega tillämplighet i fråga om utländsk mans befogenhet att i Sverige innehafva fast egendom eller drifva handel, bergsbruk eller annan rörelse, torde äfven två andra hithörande kungliga påbud böra omnämnas. Det ena är den kungliga förordningen af den 18 juni 1864 angående utvidgad näringsfrihet, i hvars 26 § stadgas att på särskild pröfning skall i hvarje fall bero, om utländsk man eller qvinna, som erhållit kongl. maj:ts tillstånd att i riket vistas, må här få idka handels- och fabriksrörelse, handverk eller annan handtering; i 27 § 1 och 2 mom. föreskrifves, att då fråga är om sådan rörelses bedrivande *i stad*, eger vederbörande befallningshafvande att derom meddela beslut, dock att der skäl mot bifall till ansökningen förekommer, bör ärendet underställas regeringens pröfning, samt i 3 mom., att om tillåtelse sökes till sådan närings bedrivande *i köping* eller *på landet*, skall frågan till kongl. maj:ts omedelbara pröfning hänskjutas; i 28 § föreskrifves, att tillåtelse till drifvande af masugn eller hytta, stångjernsbruk, manufakturverk eller annan inrättning, som afser tillgodogörande eller förädling af mineralrikets alster och icke är att anse såsom handverk, skall sökas hos bergsöfverstyrelsen, hvilken dervid skall förfara efter de grunder och i den ordning som i nyss ofvanföre citerade paragrafer äro bestämda. Att sågverksrörelse, för hvars bedrivande en utländsk man under förra året fått tillstånd att inköpa en mindre fastighet i norra delen af riket, hör till de näringsfång som icke utan kongl. maj:ts omedelbara tillstånd kunna utöfvas, framgår så väl af en äldre kungörelse som af bevillningsförordningen. Hvad åter bergshandteringen särskildt beträffar, så lär det sällan om ens någonsin under nu varande förhållanden inträffa, att hyttor, masugnar eller stångjernsbruk kunna för längre tid och med någon fördel bedrivas af andra än sådana som ega egna kolskogar, ätminstone för någon betydligare del af den afsedda tillverkningen.

Det andra påbudet är den kungliga kungörelsen af den 12 april 1872, som utan tvifvel föranleddes af de då redan pågående starka inmutningarna af stenkolssyndigheter i landets sydligare delar; den förbjuder utlänning att hädanefter i riket bearbeta in-

mutad metallfyndighet eller idka grufdrift, med mindre han erhållit kongl. maj:ts tillstånd att i riket vistas och kongl. maj:ts jemväl, på hans särskildt framställda ansökning att få anställa och fullfölja arbete å fyndigheten eller grufvelägenheten, funnit skäl att dertill lemna bifall; och skall det försöks- eller grufvearbete som utländing utan kongl. maj:ts dertill lemnade medgifvande kan komma att företaga eller låta företaga vara utan verkan till bevarande af hans rätt i hit hänförligt afseende; dock att hvad sålunda blifvit stadgadt icke eger tillämplighet i fråga om sådana mineralfyndigheter eller grufvelägenheter som på grund af behörig, före utfärdandet af denna författning vunnen besittningsrätt af utländing redan innehafvas.

Slutligen bör nämnas, hvad särskildt angår norska undersåtar, att den kungliga förordningen af den 4 juni 1868 stadgar, att norsk man eller qvinna skall vara berättigad att utan särskildt tillstånd i riket vistas, samt att besitta fast egendom, endast med det vilkor att, om egaren icke tillika är i landet bosatt, alltid hafva ett i orten bosatt ombud, som vid alla de tillfällen då egaren icke personligen uppehåller sig i riket skall vara behörigt att vid domstolar och hos andra embetsmyndigheter svara å egarens vägnar i alla angelägenheter som röra egendomen. Lika så eger norsk man eller qvinna, när de äro i riket bosatta och mantalsskrifna, att under enahanda vilkor som äro stadgade för svenska undersåtar idka handel och annat näringsyrke.

Af de handlingar som vid riksdagen framlades framgår icke, i hvilken mån utlänningars besittning af svensk jordegendom tilltog under decenniet 1860—69; icke heller hafva vi ansett den saken nog vigtig för att på annat håll derom söka erhålla några upplysningar. Men nästan allt ifrån det nya riksdagsskickets början var denna angelägenhet föremål för uppmärksamhet inom konstitutionsutskottet, och flere gånger lära yrkanden der hafva varit framställda, särdeles af representanter för de södra länen, att utskottet skulle hos riksdagen göra anmälan om den efter deras mening allt för stora medgörlighet hvarmed regeringen beviljade nästan alla de ansökningar som utländska undersåtar gjorde om tillåtelse att i riket besitta fast egendom. Antalet af sålunda bifallna ansökningar utgjorde år

1871 till samman 58, det följande året något mindre eller 51, men 1872 hade antalet blifvit nära fördubladt och uppgick då till 90.

Den nationalitet som till största beloppet ingick i denna inflyttning var den danska, nemligen regelbundet med något mer än två tredjedelar, derefter tyskarne och så engelsmännen; dock hade under det sista året 16 engelsmän inflyttat mot endast 5 tyskar. Danskarne synas företrädesvis älska de små och medelstora skogsegendomarne i Kronobergs län, ty de äro i allmänhet ifriga skogsafverkare, enligt hvad representanterna för detta län veta att berättä; under tiden från den 19 januari 1872 till och med den 10 januari 1873 hade danskar erhållit tillåtelse att besitta fast egendom, i Kronobergs län 29, i Malmöhus 18, i Kristianstads 8, i Hallands 6, i Jönköpings och Skaraborgs hvardera 3, o. s. v. Summa 68.

Tyskarne äro mest bosatta på Gotland och i den fruktbaraste trakten af Skåne. Det har blifvit berättadt af personer från orten, att i vissa kommuner af Malmöhus län är flertalet medlemmar tyskar, hvilka lära utöfva rösträtt på kommunalstämmorna, ehuru de, såsom saknaude svensk medborgarerätt, icke dertill hafva befogenhet. När sådana afvikelser hos konungens befallningshafvande anmälas, blifva besluten naturligtvis upphäfdade. Engelsmän och skottar synas icke hafva någon förkärlek för något visst landskap; konsortier och bolag af denna nationalitet hafva inköpt några stora bruks-egendomar i mellersta delen af riket, och enskilde hafva förvärfvat skogsegendomar eller afverkningsrätt till skog utan fastighet, företrädesvis i Norrland; andra hafva egnat sig åt landtbruk så väl på Gotland som på fastlandet.

Det var emellertid mindre personernas antal än egendomarnes stora värde som denna gång gaf anledning till missmod och oro. Enligt den beräkning som anställdes på föranledning af konstitutionsutskottet uppgick hela summan för hvilken svensk jord, under den tid granskningen af statsrådsprotokollen omfattade, blifvit med regeringens tillstånd af utländingar förvärfvad till inemot 10½ millioner rdr. H. ex. justitiestatsministern, som i Andra kammaren öppnade diskussionen öfver det så kallade déchargebetänkandet, hade, i anledning af

denna i en reservation till memorialet in-
tagna uppgift, låtit inom sitt departement
verkställa en utredning, enligt hvilken den
rätta siffran skulle vara omkring 8,200,000
rdr, deri dock inräknade 1,775,000 rdr, för
hvilka främmande staters undersåtar redan
förut egt jord, men som under det sista
året öfvergått i andra främmande medbor-
gares händer. När detta belopp blifvit som
sig bör draget från totalsumman, återstod
endast 6,385,000 rdr, och derifrån borde,
när man talar om svensk jord som öfver-
gått i utländingars händer, ytterligare dra-
gas de summor som representera värdet af
stadfastigheter och industriella anläggning-
gar, hvilka i de ofvannämnda köpen ingått.
Slutligen borde man, för att vinna ett fullt
riktigt resultat i detta afseende, äfven taga
i betraktande värdet af den jord som till-
hör utländingar hvilka under gransknings-
året erhållit svensk medborgarerätt; dock
uppgafs för sistnämnda värde icke någon
siffra.

Hvad som mer än något annat väckte
bekymmer var, att de beviljade koncessioner-
na icke endast hade afsett bestämda, till
namnet uppgifna enskilda personer, utan äf-
ven sträckt sig till bolag, handelsfirmor och
tillfälliga föreningar af sådana, eller så
kallade konsortier. En enskild man, som
är en främmande makts undersåte och in-
köper egendom i annat rike, gör det i de
flesta fall för att bosätta sig på den för-
värfvade fastigheten, i fall den är mindre;
är den af betydighet och representerar ett
större kapital, är det lika gifvet att han,
för att icke göra förluster, måste taga nå-
gon vård derom, se sakerna med egna ögon
och icke helt och hållet lita på underord-
nade biträden; i båda fallen slutar det ofta
nog så, att han begär och erhåller natura-
lisation i det land der han sålunda nedlagt
en del af sina tillgångar och sin företags-
samhet. På detta sätt har vårt fädernes-
land tid efter annan förvärfvat många goda
och nyttiga medborgare, som tillfört oss
kapital, redbarhet och kunskaper, bragt vårt
landtbruk och våra öfriga hufvudnärningar
till en förut icke anad utveckling och lem-
nat efterkommande, som äro bland våra
bästa män. Vi behöfva icke med våra exem-
pel gå århundraden till baka, då de stora
holländska bergverksegarne på en för vår
industris förkofran nitälskande regerings-
kallelse invandrade; i sjelfva verket angifva

redan namnen på våra förnämsta metallur-
giska processer, vallon-, tysk- och lanca-
shiresmidena, att det är utländingar vi hafva
att tacka för våra hufvudsakliga framsteg
på detta område, liksom några utländska
personnamn Maclean, Johnson, Stephens,
Nonnen, Nahthorst m. fl. stå i förbindelse
med de betydligaste framstegen i vårt jord-
bruk. Men också på de sista årtiondena har
Sverige allt jemt mottagit en inflyttning, om
hvars fördelaktiga inflyttande på de landsdelar
der främlingarne satt sig ned vi knappast
hört mer än en tanke. En ledamot af Första
kammaren meddelade under öfverläggningen
rörande déchargebetänkandet några högst
intressanta underrättelser om det sätt hvar-
på inflyttningen af främlingar utvecklats sig
i Skåne, och vi låna så mycket hellre några
uppgifter ur detta anförande, som vi ingen-
städes funnit en bättre öfversigt öfver gån-
gen af hvad man någon gång af en allt
för långt drifven pessimism kallat Skånes
förtyskning.

Vid början af 1830:talet, yttrade talaren,
hade i norra Tyskland inträdt en väsentlig
förändring i jordbrukssättet: man började
nemligen finna fördelaktigt att taga en så
stor åkerareal som möjligt under eget bruk,
och denna riktning hade med sig viktiga
reformer i afseende på sättet att åstadkom-
ma den arbetsstyrka som blef nödig för den
sålunda utvidgade kulturen. Exemplet vann
efterföljd bland de större af Skånes jord-
egare, och de vidtogo åtgärder för att in-
rätta sitt eget åkerbruk på samma sätt.
De utsände för detta ändamål till Tyskland
lämpliga personer att der inhemta nödig
sakkunskap, men inkallade äfven tyskar,
som voro väl erfarne i landtbruket och forst-
väsendet, hvilket senare vid den tiden i
Preussen befann sig på en särdeles hög
ståndpunkt.

På detta sätt inkommo, ehuru icke till
något särdeles stort antal, tyska agronomer,
och detta hade till följd icke blott att Skå-
nes jordbrukare blefvo bekanta med de tyska
metoderna, utan också att en närmare känne-
dom om våra jordbruksförhållanden spridde
sig i Tyskland, så att detta lands åkerbru-
kare fingo lust att här bosätta sig, och några
af provinsens egendomar, dock icke många,
öfvergingo i tyska händer. Dessa utländin-
gar verkade emellertid i många afseenden
välgörande: de praktiserade det extensiva
landtbruket, gäfvö ansats åt en storartad

fårafvel och införde på flere ställen i provinsen en rationel skogshushållning.

Vi hafva ansett den sistnämnda omständigheten förtjent af en särskild uppmärksamhet, just derföre att en af anledningarna till bekymmer öfver den tilltagande inflyttningen af utlänningar synes vara, att den skulle påskynda ödeläggandet af våra skogar. Vi skola emellertid längre fram återkomma till denna sida af saken, och vi öfvergå derföre till den ofvannämde talarens redogörelse för danska inflyttningens fortgång.

Det var under de första åren af 1840-talet som danskar egentligen började bosätta sig i Skåne. Orsaken dertill var den att de ekonomiska förhållandena i Danmark voro mera utvecklade än på denna sidan om sundet, der kapitaltillgången ännu var knapp samt i följd deraf räntan högt uppdrifven, men jordvärdena låga. Af denna anledning kunde danska egendomsspekulanter bjuda ett vida högre pris för jord än man dittills kände, och det var icke svårt för dem som åt danskar afyttrat sina egendomar för hög betalning att få köpa andra af svenskar till ett vida billigare pris; sålunda gingo många gårdar öfver i danska händer. Men efter 1848, då de politiska förvecklingarna mellan Danmark och Tyskland blifvit mer och mer betänkliga, ökades inflyttningen af danskar i ännu högre grad och antog för hvarje år allt större dimensioner, särdeles efter 1863, då en mängd af danskar, som varit bosatta i Slesvig och Holstein, icke ville der kvarstanna under de nya förhållandena, och i detta ögonblick, sade talaren, »är vår provins så befolkad af utlänningar från dessa håll, hvilka dels såsom jordegare, dels såsom arrendatorer af jord och mejerier, dels ock såsom tjenare der äro bosatte, att icke många kommuner finnes, åtminstone inom de bördigare trakterna, som icke räkna en eller flere sådana familjer bland sina medlemmar. Någon olägenhet af dessa förhållanden har icke visat sig — tvärt om: dessa utlänningar hafva på ett samvetsgrant sätt uppfyllt sina förbindelser, ådagalagt stor förmåga att väl sköta jorden och framför allt visat oss exempel af en väl ordnad ladugårdsskötsel, och jag tvekar icke att här uttala den åsigt, att Skåne har till en stor del dem att tacka för den höga ståndpunkt hvarpå åkerbruket der befinner sig, och för det vi snart upphunnit det mål hvarefter hvarje insigtsfull landsman sträfvar, det in-

tensiva åkerbruket. Vore förhållandet enahanda i det öfriga Sverige, skulle jag med stöd af denna min erfarenhet anse hvarje restriktiv åtgärd mot utlänningars inflyttning vara i hög grad olämplig, men jag inser mycket väl att det finnes fall der det kan vara betänkligt att öfverlåta jord åt personer hvilka icke äro svenska medborgare.»

Den utförlighet hvarmed vi citerat denna mans omdöme må tjena till bevis på den synnerliga vigt vi dervid fästa; också har det från intet håll mött någon motsägelse men af flere andra talare blifvit bekräftadt. En representant för Gotland i Andra kammaren, som ingalunda motsatte sig strängare restriktioner i afseende på vilkoren för främmande undersåtars rätt till jordbesittning, ansåg det vara en skyldighet, hvilken han med nöje fullgjorde, att erkänna, att tyskarne på Gotland »visat sig laglydige, idoge och i allo aktningssvärde», och att, så vidt han kunde fatta, »landet hittills icke lidit någon skada af att tyskar i stor mängd fått rättighet att der besitta fast egendom». Hvad man hört enskildt beklagas är att invandrare af denna nation, som kommit i besittning af ett eller annat bland våra äldsta och praktfullaste familjegods, icke visat den aktning för naturens skönhet, eller för de dyrbara konstskatter som der blifvit samlade, hvilken blifvit, eller åtminstone borde blifva en traditionel pligt för innehafvare af sådana egendomar; lika så hafva vi hört anmärkas, att vissa egendomsegare af denna nationalitet icke mot sina underlydande och sitt tjenstfolk ådagalägga all den välvilja som ligger i svenskens lynne, och för hvilken, såsom vi tro, äfven mängden af danska inflyttade jordegare på ett fördelaktigt sätt utmärker sig. Men i dessa afseenden kunna lagar ingen ting uträtta, utan allt beror på seden och den enskilda karakteren. Mot främlingarnes laglydnad och ordningskärlek hafva vi icke hört att en enda anmärkning blifvit framställd, och de farhågor hvilka man stundom hört uttalas, att den tyska invandringen i Skåne eller på Gotland skulle bereda oss ett motstycke till förhållandena i Slesvig, torde, åtminstone tills vidare, kunna betraktas såsom foster af en allt för lättskräm d fantasi. Många af dessa inflyttade hafva ådagalagt en varm tillgifvenhet för våra samfundsinrättningar och ett upplyst intresse för våra offentliga angelägenheter.

Skulle mot all förmodan den tid komma, då dessa eller andra främlingar uppträda med anspråk på särskilda åtgärder till sin fördel, inrättandet af offentlig gudstjenst, undervisning eller lagskipning på ett annat språk än landets o. s. v., då är det tid för landets regering att allvarligt tillbakavisa dem, och hon skall dertill hemta stöd i det allmänna rättsmedvetandet, då hvarken våra historiska eller våra sociala förhållanden lemna minsta förevändning för en främmande intervention.

Det är också icke från denna sida som de hufvudsakliga betänkligheterna komma, utan derifrån att fastigheter, med dertill hörande gruffält, skogsafverkningsrätt, sågverk o. s. v. på den allra sista tiden börjat mer och mer öfvergå till utländska affärsmän, handelsfirmor eller bolag, om hvilka man med säkerhet kan förutsätta att egarne för sina enskilda personer aldrig skola komma att förvärfva svensk medborgar rätt. Under 1872 föreföllo några storartade köp af sådan egendom, hvilka voro egnade att ådraga sig mer än vanlig uppmärksamhet. Så köpte ett handelskonsortium af två berlinska och en hamburgsk firma en stor bruks- och landegendom i Vestmanland med tillhörande grufvor, skogar och verkstäder, för en summa af nära 2 mill. rdr, och ett annat konsortium af några londonska köpmanshus köpte i Örebro och Stora Kopparbergs län bruksegendomar för 3,200,000 rdr, hvaraf 1,200,000 rdr beräknades för grufdelar. Hvad som väckt särdeles upseende är att en enskild delegare i en af dessa London-firmor i Gefleborgs län köpte en liten fastighet, hvars värde endast är 35,000 rdr, men med åtföljande skogsafverkningsrätt för nära halfannan million, samt dess utom flere andelar i sågverk,

äfven förenade med skogsafverkningsrätt. En annan London-firma har i Småland köpt 15 $\frac{3}{4}$ mantal skogs- och bruksegendom för 360,000 rdr. Andra engelska köpmän hafva tillhandlat sig mindre fastigheter, bland annat en i Vermland, för endast 2,751 rdr, med ändamål, såsom det uppgifves, att bedrifva en storartad skogsafverknings- och slutligen hafva äfven de sorgligt ryktbara Gellivare-egendomarne, utgörande till samman en besittning af omkring 25 svenska kvadratmil, öfvergått i en storbritannisk undersåtes, mr Giles Loder's besittning, för en köpesumma af 775,000 rdr. Han anses dock icke vara ensam egare utan representera ett engelskt bolag, hvare flere af delegarne i det förra »New Gellivare Company limited» skola hafva ingått såsom delägare.

Äfven under innevarande år hafva några större bruksegendomar öfvergått i främlingars händer, och särskildt anteckna vi några större köp af malmfält och grufflotter, ingångna af ett tyskt bolag, som enligt tidningarnas uppgifter skall hafva anslagit ett kapital af icke mindre än 15 millioner rdr för att i våra bergslager inköpa gruffält och mineralfyndigheter.

Vi skola i en följande artikel söka göra oss närmare reda för det inflytande som dessa och likartade transaktioner kunna begynna att utöfva så väl på vår ekonomiska utveckling som på våra politiska förhållanden, och derefter framlägga våra tankar om de åtgärder i lagstiftningsväg som af dessa förhållanden kunna vara påkallade; men först skola vi lemna en kortfattad redogörelse för diskussionen inom kamrarne öfver de olika förslag som blefvo framställda, samt för innehållet af den underdåniga skrifvelse i ämnet som blef riksdagen afläten.

Robert Schumann.

Tidningarna hafva berättat att i dessa dagar firas uti Bonn en musikfest till minne af ett bland Tysklands mest uppburna musikaliska snillen. Det torde då kan hända intressera dem af våra läsare som lärt att älska och värdera Schumanns kompositioner, hvilka på senare tider blifvit ganska populära bland den musikaliska

allmänheten i vårt land, att äfven veta något om en man hvilken i många afseenden har rätt till deltagande. Intressant redan genom sina personliga öden och sitt sorgliga, för konsten allt för tidiga slut, har han fått än större betydelse genom den litterära verksamhet han utöfvade i sitt fädernesland, och för hvilken han hade för-

beredt sig genom grundliga och omfattande universitetsstudier.

Robert Schumann föddes den 16 augusti 1810 uti den lilla staden Zwickau i Sachsen, den yngsta af fem barn. Hans fader var en bildad bokförläggare och författare till åtskilliga estetiska arbeten, bland andra några öfversättningar från Byron. Dessa poetiska anlag gingo i arf till sonen, hvilken i sin ungdom författade åtskilliga äfventyrliga romantiska dramer, som på en liten improviserad teater uppfördes af honom och några jemnåriga. För öfrigt lärde han tidigt spela små vackra melodier på piano, och började äfven tidigt sjelf komponera sådana; han skall i synnerhet hafva haft en märkvärdig förmåga att i öfverraskande tonförbindelser uttrycka vissa karakteristiska egenheter hos sina bekanta. Men han hade motvilja för regelbundna öfningar, och han brydde på intet vis sitt unga hufvud med harmoni och kontrapunkt. Hans fader följde med uppmärksamhet barnets artistiska lekar och anade utan tvifvel deri gryningen af ett framtida snille; han anmodade också verkligen Carl Maria von Weber att åtaga sig sonens musikaliska uppfostran. Men denna plan kom icke till utförande; den äldre Schumann dog efter någon tid, och när Robert lemnade skolan och skulle välja ett lefnadsyrke, ville hans praktiska och, såsom det synes, aldeles oartistiska moder under inga vilkor tillåta sonen att egna sig åt konstnärsbanan, och han inskrefs vid universitetet i Leipzig, för att i afgjord strid mot sin böjelse studera juridiken.

För den adertonårige yuglingen hade pandekterna endast ett medelmåttigt intresse, men så mycket mer Jean Paul Richters sentimentalt humoristiska skrifter, som vid denna period utgjorde den poetiska ungdomens förtjusning. Lång tid nog efter sin inskrifning som student skriver han till en jemnårig vän, att han icke hört en enda föreläsning, men att han så mycket flitigare spelte piano och skref »Jeanpauliader». Ett bestämmande inflytande på hans öde hade den bekantskap han vid denna tid gjorde med pianovirtuosen Fredrik Wieck och hans dotter Clara, som vid nio års ålder redan framgångsfullt kämpade med detta instruments stora tekniska svårigheter. Hon var elev af sin fader, och af honom tog nu den unga Schumann den första or-

dentliga undervisning han någonsin erhållit. För att tillfredsställa sin moder, som icke ville hafva en virtuos till son, öfvergaf han den musikaliska familjen i Leipzig och begaf sig till Heidelberg, der Thibaut då samlade en stor mängd åhörare kring sin kateder. Men till lycka eller olycka för den tillämnade advokaten hade den store juristen äfven ett artistiskt sinne, och han hade författat ett värdefullt arbete om renhet i i den musikaliska smaken. Det dröjde icke länge förr än läraren upptäckte lärjungens rätta anlag och uppmuntrade honom att odla dem. Det år som nu förflöt var det lyckligaste i Schumanns lif; han egnade hela sin dag åt metodiska öfningar på sitt instrument, och när han med sina vänner gjorde utfarter i den sköna Neckardalen, var han aldrig utan ett stumt klavér, på hvilket han i vagnen inöfvade några svåra passager.

Emellertid var tiden nära till ända inom hvilken studenten borde hafva aflagt sin embetsexamen, och han fann med förskräckelse omöjligheten att gå igenom. Ekonomiska svårigheter kommo dertill, otåliga fordringsegare hemsökte honom, och det blef en trängande nödvändighet för honom att fatta ett afgörande beslut. Han skref då till sin moder en uppriktig bekännelse och besvor henne att icke längre sätta sig emot hans val af musiken såsom lefnadsbana, föreslog henne att Wieck skulle afgöra om han dertill hade anlag, och lofvade att utan invändning underkasta sig denna auktoritets afgörande. Den bekymrade modren skref till mästaren och bad honom i de mest bevekande ordalag att afråda hennes Robert från valet af ett så opraktiskt yrke, men det hjälpte icke; Wieck hade upptäckt ynglingens rätta kallelse, svaret blef derefter, och Schumann återvände till Leipzig för att fullborda sina tekniska studier, innan han uppträdde såsom pianovirtuos.

Det är icke lätt att förstå madame Schumanns betänkligheter mot detta lefnadsyrke, som vid den tid hvarom vi nu tala öppnade för sina idkare vägen till både rikedom och anseende. Paganini skördade just då fabelaktiga summor med sin stråke, och konstläskande damer kunde mörda hvarandra för att komma i besittning af några smulor stoppning i Franz Liszt's pianostol. Det var emellertid icke ödets vilja att Schumann skulle blifva en utförande konstnär.

Han hade uppfunnit en mekanism för att öfva hvarje särskildt finger oberoende af de öfriga, och under dessa ansträngningar hade han försträckt tredje fingerns sena, hvaregenom högra handen blef nästan obrukbar, och hvarje tanke på konsertspel måste med ens uppgifvas. Hvad virtuositetsväsendet härigenom förlorade var sannolikt icke att jämföra med den ofantliga vinst som den musikaliska kompositionen och litteraturen derpå skördade.

I vår uppsats om Richard Wagner (ärgången 1872 n:o 15 s. 230) anmärkte vi att det 18:de århundradets musici sällan eller aldrig hade litterär bildning nog för att i skrift uttala sig om principerna för sin konst, och att det var Gluck som i företalet till Alceste först uppträdde såsom litterär författare. Schumanns missöde, om det var ett sådant, hade den lyckliga följden att icke allenast föra honom in i stränga teoretiska studier af hans konst, hvilka hade en genomgripande inverkan på hans musikaliska komposition, utan äfven till utöfvandet af en musikalisk kritik, som blef af den allra största betydelse för denna sida af den konstnärliga odlingen. Schumann själf berättar oss, huru om hösten 1833 i Leipzig nästan hvarje afton möttes några unga musikvänner, i främsta rummet för sällskapliga förströelser, men äfven för att utbyta tankar om den konst »som hade blifvit deras lifs bröd och vin». Det kan icke sägas, tillägger han, att den musikaliska bildningen på den tiden stod särdeles högt i Tyskland. »I operan förde Rossini nästan enväldigt spiran, under det att pianot lika enväldigt beherrskades af Herz och Hüntten. Och likväl hade endast några få år förflutit sedan Beethoven, Weber och Schubert lefde bland oss. Det är sant att Mendelsohns stjärna var i uppgående, och det berättades underbara saker om polacken Chopin, men de båda sistnämdes tid var ännu icke rätt kommen. En dag sade dessa unga entusiaster till hvarandra: »låtom oss icke vara fåfänga åskådare utan gripa till verket, så att sakerna må komma till något annat och bättre, och konstens poesi åter komma till heder». På detta sätt uppkom »Neue Zeitschrift für Musik». Det fans förut blott ett enda organ för denna konst, »Allgemeine musikalische Zeitung», som utgafs af en vid namn Fink, och som med okunnighetens förakt såg ned på de nya sträfvanden

som rörde sig inom tonkonsten. Att bryta dessa gamla och förstenade traditioner blef målet för Schumanns och hans unga vänners bemödanden. Sjelf hade han dock ingen ting af denna polemiska bitterhet som är karakteristisk för nästan alla brytare af nya banor, och hans kritik, i detta afseende högst olik Wagners, var riktad mot principerna men icke mot personerna. Schumann synes hafva handlat efter den grundsatsen, hvilken af kritiken blott allt för ofta förbises, att det är en större förlust för odlingen, om en enda ömtålig talent krossas genom ett oblidt bedömande, än om den välmenta oförmågan skulle i brist af tillrättavisning få åtnjuta en kort tids framgång. De enda musici af någon betydelse mot hvilka han synes hafva uppträdt med afgjord sträfhets voro Meyerbeer och Wagner. Den förres bland skönheter af den högsta ordning tätt och ofta förekommande offer åt ett groft effektsökeri kunde lika litet behaga ett fint och känsligt sinne som Wagners principiella förakt för det melodiosa elementet i musiken och hans ofta klumpiga försök att bygga tonkonsten på en enformig och bullrande rytmik. Å andra sidan hade det nya kritiska organet en obestriddlig förtjenst i den vänlighet hvarmed det uppmuntrade okända uppåtsträfvande talenter, och den sorgfälliga ömhet med hvilken de varnades för afvägar.

För Chopin, hvars Opus II just då hade efter många föregående misslyckade försök kämpat sig fram till offentligheten, hade Schumann, redan förr än han grundlade sin egen tidskrift, uti den gamla »Musikalische Zeitung» uttalat en beundran, som förekommer oss något narraktig i sin ytterlighet och icke så litet erinrar om hans ungdoms »Jeanpauliader». Men det är något mer än febuseri i detta författarskap, och själfva den lekfullt berättande tonen förråder författarens originalitet. »Jag bläddrade halft omedvetet i nothäftet; denna beslöjade musikaliska njutning utan ljud har för mig ett onämnbart behag. Det förekommer mig så som om hvarje musikalisk författare hade sitt egendomliga sätt att gruppera noterna för ögat. Beethoven ser på papperet annorlunda ut än Mozart, på samma sätt som Jean Paul i sin prosa har ett annat utseende än Goethe. Men nu förekom det mig som om massor af okända ögon underbart betraktade mig från not-

bladet, ögon af blommor, basilsker, fjärlilar och flickor. På andra ställen blef det glesare: jag tyckte mig höra Mozart's *La ci darem* slingra sig genom hundrade harmonier, Leporello syntes nicka åt mig, och Don Juan for förbi mig i sin hvita kappa.» På detta sätt fortfar han att skildra sina personliga intryck; hans skriftsätt äfven i mognare år, var alltid sådant. Han älskade icke den stränga analytiska formen af kritik utan skref hvad han *kände*, dock icke utan att hafva väl öfvertänkt hvad han ville säga. Hans litterära framställning påminner på ett öfverraskande sätt om de vecka och drömmande, nästan onaturligt barsliga dragen i ett stort graveradt porträtt, som under de senaste månaderna varit synligt i våra musikhandlares bodfönster. Han hade en mängd olika pseudonymer, med hvilka han plögade underteckna sina artiklar. Han brukade den ena eller den andra, allt efter de olika synpunkter ur hvilka han ville bedömma en musikalisk komposition; ofta skref han flere sådana olika signerade kritiker öfver samma arbete, och någon gång införde han, liksom i en lften novell, alla dessa fingerade personligheter, talande och dömande hvar och en efter sin särskilda konstnärliga natur.

För Felix Mendelsohn-Bartholdy hade han blott en odelad beundran, så mycket mera hedrande för Schumanns osjelfviska sinnelag, som Mendelsohn länge var hans lycklige rival. I ett af sina bref till en kritisk medarbetare omtalar han hvilket intryck en af den senare författad artikel om Mendelsohns musik gjort på denne mästare, i hvars uttrycksfulla och lättroliga ansigte han trodde sig läsa det varmaste erkännande af vännens kritiska kompetens. »Känner du», skrifer han, »Mendelsohns Paulus, i hvilken den ena skönheten utan afbrott aflöser den andra? Han är den första som åt behagen inrymt en plats i Guds hus, der de visserligen icke böra vara förgåtna, men hittills hafva de icke förmått att göra sina röster hörda för mängden af fugor. Läs Paulus, ju förr dess bättre; du skall deri finna ingen ting af Händel eller Bach, hvad helst menniskor må säga, utom hvad som måste vara gemensamt för all andlig musik», o. s. v. Det har blifvit anmärkt att Schumanns namn nästan aldeles icke, eller åtminstone endast tillfälligt, förekommer i den samling af Mendelsohns bref

som för ett par år sedan utkom i Berlin, och som äfven blifvit öfversatt på vårt språk. Då man nemligen känner den nära vänskap som förband båda dessa män under deras samtidiga vistelse i Leipzig, är det nästan otänkbart att Mendelsohn i sina reflexioner öfver musikaliska ämnen skulle hafva kunnat undgå att tala om sin beundrande väns talrika och i alla händelser originella arbeten. Man har förklarat saken så, att utgifvarne af de Mendelsohnska breffven af missförstådd ömhet för hans musikaliska rykte velat utplåna alla vitnesbörd om hans medtäflares stigande anseende; men det är också möjligt att denna beundran icke varit ömsesidig, och att Mendelsohn, som i högsinne och förmåga att göra rättvisa åt andra väl icke torde kunna mäta sig med Schumann, om honom fält några omdömen, hvilka utgifvarne af hans bref undertryckt såsom författaren mindre värdiga.

I vår ofvan citerade uppsats om Wagner berörde vi den frågan, huru vida musiken är en sjelfständig konst, som är mäktig ått med sina egna hjälpmedel framställa alla människohjertats rörelser, eller om den endast är ett under- eller sidoordnad hjälpmedel för dikten, till att bringa den poetiska tanken till dess fulla harmoniska uttryck. Vi trodde oss hos Tysklands störste tonsättare finna ett framskridande i den senare rikningen, från Gluck, hvilken först försökte att göra det musikaliska recitativet till ett verkligt uttryck för den underlagda textens mening, till Beethoven, som i finalen till sin nionde symfoni fann sig nödvändigt behöfva underlaget af en poetisk text, och till Wagner, som gick ännu längre och ville af operan göra något motsvarigt till det grekiska dramat, eller ett inbegrepp af poesien och samtliga sköna konsterna. Äfven Schumann kände instinktligt behovet att införa en bestämd poetisk tanke i tonernas abstrakta formalism, och som vi sett skref han »konstens poesi» på sitt banér. Sjelfva den beteckning han gaf sig sjelf och sina vänner, såsom representanter af den *romantiska* musiken, tyder på det nära sammanhang hvori han satte sin egen konst med poesien. Hans första arbeten voro uteslutande tänkta vid och skrifna för pianot, men äfven i denna inskränkta form visar sig i en tillspetsad sentimentalism, som påminner om Jean

Pauls prosa, och en tysk kritiker vill äfven deri finna något af den Heineska lyrikens »sjelfförtärande ironi». Om det senare påståendet våga vi ej dömma, ty vi sakna den speciella musikaliska yrkeskännedom som kan upptäcka hvar det sjelfhugsvalande allvaret i en tonmålning slutar och den sjelfförtärande ironien träder i dess ställe. Men det fins ett yttre tecken, som tyder på Schumanns behof att gifva åt sina musikaliska stämningstycken stödet af en bestämd tanke, nemligen de öfverskrifter han gaf dem, ehuru han lade vikt på den omständigheten att dessa titlar först tillsattes sedan kompositionerna voro fulländade, och uteslutande för att gifva den speiande en vink om huru kompositören tänkte sig att de skulle utföras. Mången gång hafva också dessa öfverskrifter icke något fattligt förhållande till styckets karakter. Man kan derföre säga att äfven under hans mest romantiska period var hans musik, långt ifrån att såsom i den nyssnämnda symfonien af Beethoven tolka en poetisk text, tvärt om lika absolut som Haydns och Mozarts, hos hvilka det poetiska elementet icke gick längre än till den omedvetna stämning hvarur hvarje konstverk måste tänkas uppstå, men aldrig passerade genom en bestämdt medveten känsla förr än det uttalade sig i toner. Så vida som dessa Schumanns tidigare arbeten uppenbara en obestämd längtan, en egendomlig entusiasm, eller ett handlingsbegär som ännu icke funnit sitt bestämda föremål, kunna de hänföras till den romantiska musiken, till exempel hans *Études Symphoniques* och hans *Kreisteriana*: för ett bestämdare återgifvande af konstnärens individuella tankar, lynnen och önskningsar är pianot knappast det lämpligaste verktyget.

Det synes också såsom om Schumann snart nog kände saknaden af en stödjepunkt för sina djerfva inspirationer, och han fann den lyckligtvis hos den skald med hvars sjelfförtärande ironi, såsom vi nyss sågo, en af hans lärda landsmän ansett sig kunna jemföra uttrycket i vissa af hans pianostycken. För att kunna fullt tydligt åskådliggöra hvad Schumann var såsom tonsättare till Heines sänger, skulle det utan tvifvel vara nödvändigt att visa hvad Heine sjelf var såsom diktare af »Lieder» och ballader. Med denna sällsamma och olyck-

liga skald är den bildade allmänheten i vårt fädernesland långt mindre förtrogen än den borde, och anledningen dertill är sannolikt att söka i det öfvergående fosforistiska lynne som ännu genomgår vår estetiska litteratur, och inför hvilket den mot all oklar idealism oförsonliga lyrikern snart sagdt fått gälla såsom en Mefistofeles. Heine var ingen ting mindre än en vördnadsbjudande personlighet; det är till och med drag i hans karakter som äro i hög grad motbjudaude, och hans gnistrande qvickhet öfverskyldde endast ofullständigt det hänsynslösa hän som han så ofta riktar mot allt hvad som för den nu lefvande menskligheten är kärt och tilldragande.

Men man behöfver icke läsa mycket af denna lyrik, för att deri finna ett genuint uttryck för de tankar, känslor, tvifvel och lidelser som röra sig djupast i den nu lefvande mensklighetens bröst, och för att medgifva att det icke är aldeles orätt som han blifvit kallad »riddaren med löjets tår i sitt sköldemärke». Egenheten i hans skaldväsande, och kanske den rätta nyckeln till hemligheten af den trollkraft han utöfvade, ligger i den klarhet och den skenbara enfald hvarmed han framställer en djup och sinnrik reflektion; man skulle kunna likna en sådan sång vid en genomskinlig och blixtrande isjuvel, som i sina kyliga kristallsidor afspeglar det menskliga sinnets ljusaste fröjder och hemskaste sørger. Den unga sångareskola som i Sverige infört en efterbildning af hans korta, konstlösa rytmer, och den epigrammatiska uddigheten i hans sluttanke, är allt för foglig och tam att på något sätt återgifva sjelfva slutintrycket af hans skarpladdade fras; någon gång kommer honom Strandberg temligen nära. En sådan poesi fordrar en annan musikalisk tolkning än det idylliskt ljufta och fridfulla skaldeslag som vi kalla för »visa», och som några af våra nu lefvande tonsättare på ett så intagande sätt interpreterat. Hvad som i allmänhet i Tyskland, och särskildt hos Heine, kallas *Lied* är dock något väsentligen annat.

Den position Schumann intager bland de tyska romanskompositörerna har blifvit tillräckligt tydligt betecknad med den hederstitel man gifvit honom: Heines musikaliska exponent. Vi känna ej tillräckligt många af dessa kompositioner för att uttala ett omdöme byggt på egen erfarenhet,

men vi hafva hört påstås af män, till hvilkas musikaliska omdöme vi sätta mer förtroende än till vårt eget, att Schumanns bästa anspråk på en varaktig plats i konstens helgedom ligger hvarken i hans utsökta pianosaker eller i hans intressanta symfonier, utan i just dessa små musikaliska infattningar till Heines sånger, såsom »Ich grolle nicht», hela serien »Dichtersliebe» och dessa snart sagdt oräkneliga »Lieder», hvilka, ehuru små till formen, innehålla ett omätligt djup af äkta lyriskt patos. Det har blifvit anmärkt att Schumann icke upptäckt eller ens väsentligen utbildat »Liedens» artistiska form: den fans med några variationer redan hos Beethoven och fylles efter honom med den outsägliga skönheten af Schuberts melodier. Men Beethovens stora dramatiska konception var i viss grad besvärad af liederformens snäva gränser, och hos Schubert saknas någon gång det minutiösa inträngande i skaldens intention som är det utmärkande draget för den nyaste tyska Liederkompositionen. Det bör för öfrigt erinras att båda dessa tonsättare voro trängt begränsade i valet af poetiskt material: Goethe var den som först gaf detta skalde-slag dess artistiska form; Herder hade genom sina bearbetningar af främmande folkvisor nyss förut gifvit ett rikt uppslag hvad innehållet beträffar. Goethes texter voro de enda som begagnades af Beethoven, och för en lång tid äfven af Schubert; först mot slutet af sin bana fick den senare sigte på de uppgående stjernorna Heine och Rückert. Schumann var i detta afseende ojemförligt bättre lottad: han stod midt i sin samtids litterära rörelse, och han var ej mindre genom sin uppfostran än sina individuella anlag väl utrustad för att begripa den. I en monografi af Schumann i *Fortnightly Review* för juni detta år, hvilken vi haft för ögonen vid nedskrifvandet af denna lilla uppsats, säges det till och med att det framsteg i denna kompositionsart som anmärkes i Schumanns sånger hade blifvit vunnet snarare med poetiska än musikaliska medel, ett nytt bevis, säger författaren, på dessa båda systerkonsters innerliga och oupplösliga sammanhang.

Perioden för Schumanns liederkomposition var jämförelsevis kort; de flesta voro skrifna 1840, ett år som betecknar en vändpunkt i hans musikaliska lif. Han egnade

den korta återstoden af sitt lif — ty han arbetade till det yttersta — åt verk af större omfattning inom den vokala och instrumentala musiken, såsom oratorier, symfonier och de olika slagen af så kallad kammarmusik. Vi hafva i det föregående omtalat Schumanns motvilja för studier af de tekniska grunderna för sin konst. Han började nu känna behof att godtgöra det försummade i sin artistiska uppfostran, och med ökade kunskaper kom också ökad aktning för den häfdvunna regeln. Ingen kunde nu mera strängare än han själf tadla de förseelser mot denna regel han i tidigare arbeten hade tillåtit sig, vare sig af okunnighet eller af ungdomligt öfvermod, och ur denna synpunkt förklaras äfven lättast hans häftiga ovilja mot Wagners gigantiska ansatser att vända upp och ned på hela den musikaliska konsten. Schumanns arbeten från denna period äro både många och olikartade; de omfatta nästan alla slag af vokal- och instrumentalmusik. Man räknar bland dem fyra symfonier och dekar af en femte, samt två så kallade profana oratorier, »Perin», efter Moore's bekanta poem Lalla Rookh, och »Rosens pilgrimsfärd», båda, såsom det säges, fulla af skönheter af första ordningen, men bristande i dramatiskt sammanhang och bredd. Samma fel skall också vidlåda hans enda opera *Genoveva*, hvilken oakadt de många vackra ställena aldrig förmått fångsla och hänföra åhörarne såsom en helgjuten dramatisk komposition. »Det är äfven karakteristiskt för Schumann», anmärker den ofvan citerade författaren i *Fortnightly Review*, »att de två representativa hjeltarne af modern tanke och tvifvel, Manfred och Faust, varit älsklingsföremål för Schumanns inspiration. Den gnista af »Weltschmerz» som finnes i Byron's poem var tillräcklig att väcka en befryddad flamma i kompositörens bröst och ingifva honom idéer, som aldrig blifvit öfverträffade i djupet af patos och bitterheten af själfplågående lidelse. Musiken deremot till epilogen i Faust, slutscenen i himlen, framställer den hvila efter livvets strid om hvilken den längtande själen drömmer i sina renaste ögonblick, och intager med sin *clair-obscur* af mystisk extas en plats bland de högsta skapelser af hvilka vår konst någonsin varit mäktig.»

Om Schumanns lefnadshändelser och per-

sonliga karakter är föga utrymme öfrigt att tala, äfven om materialerna vore rikare än vi finna dem. Han skildras såsom en utomordentlig tyst och drömmande person, som, utan att egentligen vara sinnesfrånvarande, likväl tog en högst ringa del i hvad som föregick omkring honom.

Det berättas om honom att han en afton kom in i ett sällskap, log med sitt blida löje åt de närvarande, öppnade pianot, slog några ackorder, reste sig och gick sin väg med samma milda leende, utan att hafva yttrat ett enda ord. Endast bland förtroliga vänner kunde han gifva ett fullt uttryck åt sina tankar. Hans yttre öden äro föga omväxlande. Efter att i tio år hafva utgifvit sin musikaliska tidskrift, flyttade han till Dresden, der han öfvertog ledningen af ett sånginstitut; derifrån kallades han till Düsseldorf, för att anförda dervarande musikförenings konserter, men ansträngningen var för stor för hans aftagande kroppskrafter, och han nedlade inom kort sin taktpinne för att icke vidare upptaga den. Förlusten var ej stor för konsten, ty han saknade alldeles en kapellmästares egenskaper. Han företog några artistiska resor, och åtföljdes på dem af sin hustru, den berömda pianisten Clara Wieck; vunen efter många svårigheter och i trots af hennes faders ihärdiga motstånd, var hon för

honom icke blott en kärleksfull maka utan äfven, genom det utmärkta sätt hvarpå hon återgaf hans kompositioner, en ovärderlig medarbetarinna i hans konst. Men ätven denna trogna vän förmådde icke från honom afvända det olycksöde som sedan många år hotande sväfvade öfver hans hufvud. Redan i hans första mandom märkte hans vänner med oro i hans lynne en retlighet, som en gång slutade i ett utbrott af verklig galenskap. Hans dagbok antyde på nattliga syner, som gjorde att han omedelbart flyttade från en öfre våning och sedan aldrig kunde förmås att bo annorlunda än på nedre botten. Han förföljdes oupphörligt af fruktan att förlora sitt förstånd, och denna förfärliga tanke dref honom en gång till ett försök att förebygga faran genom att förkorta sitt lif. Men han upptogs ur Rhens böljor, i hvilka han sökte räddningen, och lefde ett par år ännu, under hvilka hans ljusa ande gradvis förmörkades, till dess att förnuftets sista gnista ändtligen var slocknad. När platsen i Düsseldorf först erbjöds honom, hade han blifvit obehagligt berörd af den under rättelsen att denna stad bland andra inrättningar egde ett därhus. Han dog den 20 juli 1856 i Endenachs vårdanstalt för sinnessvaga i grannskapet af Bonn, på hvars kyrkogård han ligger begravnen.

Blick på pressen.

Vi hade önskat att såsom ett minne af konungaparets resa i Norge vid denna öfversigt fästa något af de uttryck af välvilja och förtroende som under denna betydelsefulla tid blifvit vexlade mellan representanter af det svenska och det norska folket. Vi kunna icke mer tveka i valet, sedan *Norsk Rigtstidende* meddelat det tal hvarmed h. m:t konungen, vid den festlighet som för konungafamiljen gafs på Stafs-skogen, föreslog en skål för Norge:

»Det er idag den sidste Dag af min lange Reise. Jeg har besøgt de forskjelligste Dele af dette Rige; Dronningen har ligeledes befaret Egne af Landet, hvor ingen Dronning før hende var. Overalt, hvor vi reiste frem, mødte Befolkningen os med Kjærlighed, og vi mødte den med lige Kjærlighet og Tillid, glædende oss ved For-

sikringen om, at Folket omfatter Kongens Hus med Hengivenhed og Troskab. Jeg og min Familie er derved bestyrket i Kjærligheten till dette skjønne Land, som jeg lige fra min tidligste Barndom har lært stedse mere og mere at eiske og skatte. Norge er ett lykkeligt Land, ja de begge Broderriger ere de lykkeligste Lande jeg kjender. De Goder, som udgjøre Norges Lykke vil jeg sammenfatte i tre Ord: Freden, Foreningen og Friheden.

Freden er en herlig Ting, og Norge har lykkeligvis længe faaet nyde dens Velsignelse; men det gjælder at bevare sin Kraft, saa at man ikke i gode Aar, medens Naturen skjænker rigeligt af sine Gaver, fortaber sig i disse og henfalder til Materiens For-gudelse. I Fredens Dage gjælder det at berede sig paa den Tid, da en Fiende muli-

gens truer Landets Selvstændighed, og det er enhver Borgers Pligt at forberede sig saa, at han er rede til at forsvare sit Fædreland.

I *Foreningen* med Sverige, ett lige selvstændigt og frit Rige, har Norge ogsaa at søge en Grund til en lang og lykkelig Fred. Folkene i begge Riger maa uden nogen Mistænksomhed slutte sig til hinanden; thi da gaa de i Fredstid fremad i Velstand og Velvære og kommer under Bevarelsen af hver sin Selvstændighed som Brødre nærmere og nærmere sammen, saa de, naar det gjælder, staa enige og stærke ligeoverfor enhver Fiende.

Friheden er en Velsignelse, men den maa ikke være en spansk Frihed, men en norsk, værdig et Samfund, der fremfor alt böier sig under Gud; ikke en lovlös, men en lovlydig Frihed. Lovlydighet er et ældgammelt Karaktertræk hos det norske Folk, og det er ogsaa Enhvers, fra Kongens til den Ringestes, Pligt med Troskab at adlyde Landets Love; navnlig gjælder det at værne om Rigets Forfatning og beskytte den mod ensidige Partier.»

Ett bland de ämnen som landsortspresen med förkärlek behandlar är folkhögskolan och dess angelägenheter. En väl tänkt och skriven uppsats rörande detta ämne inleder *Umebladet* med en återblick på representationsförändringen och ett erkännande af den beredvillighet hvarmed de båda främsta stånden afstodo från sina politiska företrädesrättigheter, samt den hofsamhet hvarmed deras efterträdare i allmänhet utöfvat sin makt, och detta ehuru »Andra kammarens flertal består af personer hvilkas politiska uppfostran kan sägas hafva börjat med deras inträde i representationen. Att likväl denna uppfostran kommer nog sent, har länge varit insedt af de representanter inom Andra kammaren som tillhöra allmogeklassen, och att deri legat ett hinder för flere af Kammarens ledamöter att så verksamt som de önskat deltaga i riksdagsarbetet, allt från den första stunden de inom representationen erhöilo röst, erkännes villigt af dem sjelfva, lika väl som detta bekräftas af erfarenheten. Från det klart insedda behofvet till medlen för dess fyllande är dock vägen icke lång, och man har, så godt man förstått, försökt bereda det uppväxande släktet en upplysning, hvars fränvaru visat sig mindre fördelaktig för

de äldre. Inom nästan hvarje provins af södra och mellersta Sverige har man genom frivilliga sammanskott sökt åstadkomma undervisningsanstalter, i hvilka den blifvande medborgaren erhåller en grundval för det vetande utan hvilket han ej skall förmå fylla sin plats på ett mot de på honom ställda anspråken svarande sätt. Dessa läroanstalter, kända under namnet *Folkhögskolor*, förmå visserligen icke, ännu åtminstone, gifva sina lärjungar det högre mått af kunskaper hvilka med skäl fordras af den vetenskapligt bildade statsmannen, men hvarken tid eller tillgångar medgifva sådant. Men de hafva åtagit sig att rikta lärjungarnes hog på kunskapens inhemtande; de vilja gifva dem en säker grund för sjelfstudier i de ämnen som äro nödvändiga för den praktiska samhällsmedlemmen; de vilja till klart medvetande väcka känslan af de pligter från hvilkas uppfyllande ingen är frikallad på grund af okunnighet eller liknöjdhet; de vilja lemna ledning under de första stegen på vetandets väg åt ett släkte, på hvars upplysta fosterlandskärlek framtiden kommer att blifva beroende.»

En särskild sida af folkhögskolans uppgift har blifvit upptagen i *Malmö nya Allehanda*. En insändare har föreställt sig att dessa läroverks styrelser borde försöka bidraga till utvidgande af den juridiska bildningen i landet, efter som »ingen ting är angelägnare för hvarje medborgare än att lära känna de lagar som äro gällande bland det folk han tillhör». En annan insändare har på ett mycket riktigt sätt visat, huru omöjligt det skulle vara för folkhögskolan att på ett någorlunda tillfredsställande sätt meddela insigter i ett ämne så omfattande som lagkunnigheten; äfven säger han vidare:

Folkhögskolan har satt sig ett heit annat mål före. Den vill gifva ynglingen en väckelse till att se och tänka öfver hvad som tilldrager sig med och utom honom, att med öppna ögon och öppet sinne se och beundra de visa lagar efter hvilka allt i naturen styres och ledes till människans nytta, att vörda och älska dess upphof och styresman; att lära känna sitt fosterland, dess naturliga hjälpmedel och näringskällor, dess historiska utveckling från äldre till närvarande tid, hvilka händelser, personer eller orsaker som härtill verksamt bidragit; att lära känna grunderna på hvilka samhällets bestånd hvilat, det vill säga det hufvudsakligaste af statsförfattningen och statsförvaltningen; att göra någon bekantskap med detta lands bäste författare samt hvad de tänkt

och skrivit ädelt och fosterländskt. Vi erinra om hvad som nyss sades: en väckelse, ja en kraftig väckelse till detta, ty att lära detta mera omständligt och fullständigt på de få månaderna, det har ingen folkhögskola lofvat. Vidare har folkhögskolan till mål att åt sina till ålder och förstånd komna elever meddela undervisning i sådana praktiska stycken, som äro ett behof för dem alla, behof som möta dem dagligen, nemligen i modersmålet, i räkning, bokföring, välskrifning, ritning, fältmätning och afvägning samt en liten kurs i kommunallagarnes tillämpning, hvilket sista tillägg man trodde skulle vara både nyttigt och välkommet, utan att man därför skulle få anspråk på juridisk undervisning. Den lilla diskussion, hvartill dessa kommunalfrågor, så väl som andra, kunna gifva anledning, gifver ynglingarne tillfälle att för sig både i tankar och ord reda en fråga och skärpa sitt omdöme, utan att de

derför behöfva blifva »klubbtalare», såsom vi hört någon med en mot dessa skolor mindre vänlig känslig yttra sig. För öfrigt lär det väl aldrig kunna vara skadligt om en menniska kan tala hvad hon tänker, så vidt hon också lärt att hafva tand för tunga. Till dessa uppräknade folkhögskolans läroämnen höra oskiljaktigt sången samt det förtroliga umgänget med lärarne, hvilka båda delar utgöra väsentliga trådar i det band af vänskap och en god anda som vi hoppas alltid skall utgöra den goda prägeln på dessa skolor och dess elever.

Författaren har utan tvifvel rätt deri att folkhögskolans undervisning framför allt måste gå ut mindre på att meddela en mängd vetande än på att väcka lärjungarnes kunskapsbegär och visa en väg att tillfredsställa det genom sjelfstudier.

Strödda underrättelser.

Badsvampens geografiska utbredning. Så troget ännu badsvampen sedan urminnes tider följt civilisationen, så är han dock inom vetenskapen en paria. På äro de forskare som befatta sig med hans historia: anspråkslös till utseendet, utan synliga tecken till lif, fastvuxen vid hafsbotten, eller förvandlad till en disktrasa i våra sofrum, skolkamrar och arbetslokaler, har han icke många egenskaper som kunna tillvinna honom deltagande. Derfor fick han på länge bland alla sina antörvandter intet varaktigt rum inom djurens eller växternas värld; först då våra dagars vetgirighet fått kasta en djupare blick in i det organiska lifvets hemligaste verkstad, fick han sin plats för alltid bestämd i djurriket, och man är nu temligen ense om att anvisa honom ett rum i granskapet af koraller, sjöanemoner och medusor.

Badsvampen såsom ett genus förekommer i Medelhafvet, Röda hafvet, Atlanten, (omkring Antillerna) och Söderhafvet, men Medelhafvet lemna icke allenast det största antalet utan äfven de bästa arterna. Till den europeiska kontinenten öfver Trieste komma väl inga andra än Medelhafssvampar och ett obetydligt antal från Röda hafvet. I London förekommer dess utom Bahama- eller Havannasvampen från Vestindien.

Det är likväl icke hela Medelhafvet som utgör hem för badsvampen. Först uppträder han i granskapet af Trieste och fort-

sätter sedan längs ostkusten af Adriatiska viken utmed Cykladerna, den turkiska ostkusten, uppåt Marmorasjön, så vidare ned åt Mindre Asien, Sporaderna och nordkusten af Afrika, hvilken han följer ända till Medelhafsporten vid Ceuta. På södra kusten af Spanien, Frankrike och Italien samt vestra kusten af Adriatiska hafvet förekomma inga badsvampar.

I Medelhafvet lefva tre arter, den levantiska eller fina badsvampen, som icke förekommer vester om Tripolis, Zimoccasvampen, hvilken triffes bäst på södra kusten af Mindre Asien och Syrien, samt hästsvampen, hvilken först anträffas omkring Candia och på östra kusten af Grekland i Naupliaviken, hvarifrån han troget följer de båda förenämnda arterna till Tripolis, men derifrån fortsätter han ensam till Ceuta.

Från Trieste till Nauplia träffar man följaktligen ensamt den fina badsvampen, från Tripolis till Ceuta ensamt hästsvampen, men på alla andra punkter träffas två eller alla tre arterna i förening.

Röda hafvets svamp liknar någorlunda Zimoccasvampen, så att han i handeln ofta förblandas med denna. Hans väfnad är styf och skör, i synnerhet när han är våt; färgen är röd och mörkast vid roten. I det hela taget är han sällsynt nog. Han fiskas någon gång med harpun af hydrioterna, som i detta vatten samla musslor och andra saker, eller också af sådana som dyka efter perlmusslor.

Den vestindiska eller Bahamasvampen utgör ostridigt en art för sig och afviker betydligt från de i Medelhafvet förekommande svamparne. De bästa Bahamasvamparne heta *glove*; deras form är en vid basen vid men vid spetsen starkt sammantryckt kegla, och de hafva få hål. Deras yta är långhårig och färgen gulbrun liksom Zimoccasvampens. Ett annat slag är *sheepwool*, som liknar hästsvampen, vidare *velvet* med stora hål, som kommer närmast den sämre hästsvampen. De lägsta kvaliteterna kallas i den engelska handeln *grass* och *hardhead*, som tyckas vara urartade typer. De fiskas mest med harpun af fyrskeppens besättningar och negrer.

Söderhafssvamparne äro i allmänhet stora, något nedtryckta på midten, låga men utdragna på längden. Hålen äro temligen grofva och sluta i längre eller kortare rör, så att ytan synes liksom besatt med små vårtor. Färgen är mörkbrun, väfnaden elastisk och mycket skör.

Nya världens svampar äro icke blott till form och färg mindre vackra än Medelhafssvamparne utan äfven mindre varaktiga, och de äro äfven derför mindre omtyckta.

Då man med hvarandra jemför de från olika ställen härstammande svamparne af samma art, är det icke svårt att konstatera den mest i ögonen fallande skilnaden i form och färg. Många omständigheter torde dertill medverka, men framför allt den hos svampen inneboende benägenheten för mångformighet, äfven som en utomordentlig förmåga att foga sig efter vissa yttre förhållanden och derefter antaga olika former. Beskaffenheten af det underlag på hvilket svampen hvilat, sjelfva hafsbottens sammansättning, huru vida den består af dy eller sand, det djup på hvilket han lefver, hafsströmmarne, lugna vikar eller ref som äro utsatta för bränningarna, allt detta åstadkommer en sådan olikhet i djurets beskaffenhet att man i handeln räknar icke mindre än 17 särskilda sorter.

Af dessa höra 2 till Adriatiska hafvet, 3 till de grekisk-turkiska vattnen, 6 till Mindre Asiens kust, 1 till Syriens, 3 till Nordafrikas, 1 till Röda hafvet och 1 till de engelska Antillerna.

En nyupptäckt egyptisk papyrus.
Konungen af Sachsen har af professor Ebers

inköpt och till universitetsbiblioteket i Leipzig förärat en af denne funnen papyrusrulle, hvilken säges vara en af de skönaste och märkvärdigaste som hittills blifvit bekanta, för att icke tala om dess höga ålder, som af upptäckaren anslås till minst 3,500 år. Urkunden hör i alla händelser säkert till de äldsta hieratiska skrifterna och innehåller på 130 omsorgsfullt paginerade sidor en fullständig handbok i den fornegyptiska läkarekonsten, hvilken lofvar att icke blott kasta nytt ljus öfver medicinens historia utan äfven göra ovärderliga tjänster åt studiet af det egyptiska språket. Hvarje särskild kroppsdel lidanden behandlas på det sätt att först beskrifves sjelfva sjukdomen, och derefter angifvas läkemedlen, både kvantitatift och kvalitativt. Att den gamla presterliga författaren icke försummade de religiösa och magiska föreskrifter som utgjorde en ganska väsentlig del af forntidens medicin, är lätt att begripa. Nio sidor egnas ensamt åt ögonsjukdomarne, i hvilkas behandling de gamla egyptierna, till och med efter grekernas vitnesbörd, skola hafva utmärkt sig framför alla andra forntidsfolk. Derpå följer en fysiologisk afdelning, som äfven lofvar att blifva af mycken nytta för medicinens historia. Till omfånget är denna papyrusrulle den tredje i ordningen af dem som befinna sig i Tyskland, men den första i ordningen i afseende på beskaffenheten, ty den är ytterst väl bibehållen, och icke ett enda bokstafstecken fattas. Professor Ebers ämnar utgifva sin urkund och hoppas fullborda denna viktiga publikation under loppet af sommaren.

Innehåll:

	Sid.
Om utländsk undersåtes rätt att i riket besitta fast egendom. I	513.
Robert Schumann	519.
Blick på pressen	525.
Strödda underrättelser:	
Badsvampens geografiska utbredning, m. m.	527.

Stockholm,

tryckt hos A. L. Normans Boktryckeri-Aktiebolag, 1873